

Peter Maskell

Globalisering: en kort introduktion

Dette temanummer af *Politica* drejer sig om globalisering, og især om globaliserings konsekvenser for Danmark.

Det er imidlertid ikke bare Danmark, der i de senere år har oplevet en stærkt øget interesse for dette fænomen. Den aktuelle internationale optagethed af globalisering er ikke ensbetydende med, at fænomenet som sådant er nyt eller ubeskrevet. Tværtimod har adskillige af de kendteste økonomiske og politiske bidragydere - fra Adam Smith, Stuart Mill og Keynes til Marx og Lenin - alle beskæftiget sig indgående med globaliseringen og dens konsekvenser.

På en empiriske front har historikere eller historisk orienterede økonomer heller ikke været sene til at påpege, at den vestlige verden først engang i 1960'erne genvandt samme internationale handelsomfang, som kendetegnede perioden umiddelbart før første verdenskrig (Maddison, 1995: 233). Empiriske analyser peger også på, at den internationale finanskapital dominerede tidligere tidsaldrer lige så meget som den nuværende og at effekten af disse internationale kapitalbevægelser grundlæggende er de samme før som nu: de leder til udviklingsmæssig polarisering snarere end konvergens (Bairoch og Kozul-Wright, 1996). Blandt andet derfor, hævdes det, er det simpelthen misvisende at opfatte globalisering som noget genuint nyt (Hirst, 1997). Kontinuitet og inkrementalistiske forandringer dominerer.

Heroverfor står det vidt udbredte synspunkt, at den igangværende udvikling grundlæggende adskiller sig fra alle tid-

ligere epoker, med radikalt ændrede politiske og økonomiske rammebetingelser, reguleret af fremmedartede bevægelseslove, og ladet med nye og spændende udviklingsmuligheder. Og selv om globaliseringsfænomenet måske ikke er nyt, bør det heller ikke overses, at der rent faktisk er hændt noget med for eksempel incitamentsstrukturen, siden den klassiske udenrigshandelsteoris fader, David Ricardo, i sidste århundrede skrev om kapitalejeres prisværdige forkærlighed for kun at investere i deres respektive fædrelande:

"Experience, however, shews, that the fancied or real insecurity of capital, when not under the immediate control of its owner, together with the natural disinclination which every man has to quit the country of his birth and connexions, and intrust himself with all his habits fixed, to a strange government and new laws, check the emigration of capital. These feelings, which I should be sorry to see weakened, induce more men of property to be satisfied with a low rate of profits in their own country, rather than seek a more advantageous employment for their wealth in foreign nations" (Ricardo, 1817: 161-162).

Også på andre områder er der sket ændringer. Det gælder for eksempel de internationale migrationsstrømme (Rasmussen, 1997), den øgede vækstmæssige betydning af videnstrømme mellem lande (Bretschger, 1997) og selve dynamikken i den internationale arbejdsdeling. Netop på det sidste punkt har konsekvenserne af nutidens globalisering givet anledning til den nok kraftigste debat. I modsætning

Peter Maskell

Globalisering: en kort introduktion

Dette temanummer af *Politica* drejer sig om globalisering, og især om globaliserings konsekvenser for Danmark.

Det er imidlertid ikke bare Danmark, der i de senere år har oplevet en stærkt øget interesse for dette fænomen. Den aktuelle internationale optagethed af globalisering er ikke ensbetydende med, at fænomenet som sådant er nyt eller ubeskrevet. Tværtimod har adskillige af de kendteste økonomiske og politiske bidragydere - fra Adam Smith, Stuart Mill og Keynes til Marx og Lenin - alle beskæftiget sig indgående med globaliseringen og dens konsekvenser.

På en empiriske front har historikere eller historisk orienterede økonomer heller ikke været sene til at påpege, at den vestlige verden først engang i 1960'erne genvandt samme internationale handelsomfang, som kendetegnede perioden umiddelbart før første verdenskrig (Maddison, 1995: 233). Empiriske analyser peger også på, at den internationale finanskapital dominerede tidligere tidsaldrer lige så meget som den nuværende og at effekten af disse internationale kapitalbevægelser grundlæggende er de samme før som nu: de leder til udviklingsmæssig polarisering snarere end konvergens (Bairoch og Kozul-Wright, 1996). Blandt andet derfor, hævdes det, er det simpelthen misvisende at opfatte globalisering som noget genuint nyt (Hirst, 1997). Kontinuitet og inkrementalistiske forandringer dominerer.

Heroverfor står det vidt udbredte synspunkt, at den igangværende udvikling grundlæggende adskiller sig fra alle tid-

ligere epoker, med radikalt ændrede politiske og økonomiske rammebetingelser, reguleret af fremmedartede bevægelseslove, og ladet med nye og spændende udviklingsmuligheder. Og selv om globaliseringsfænomenet måske ikke er nyt, bør det heller ikke overses, at der rent faktisk er hændt noget med for eksempel incitamentsstrukturen, siden den klassiske udenrigshandelsteoris fader, David Ricardo, i sidste århundrede skrev om kapitalejeres prisværdige forkærlighed for kun at investere i deres respektive fædrelande:

"Experience, however, shews, that the fancied or real insecurity of capital, when not under the immediate control of its owner, together with the natural disinclination which every man has to quit the country of his birth and connexions, and intrust himself with all his habits fixed, to a strange government and new laws, check the emigration of capital. These feelings, which I should be sorry to see weakened, induce more men of property to be satisfied with a low rate of profits in their own country, rather than seek a more advantageous employment for their wealth in foreign nations" (Ricardo, 1817: 161-162).

Også på andre områder er der sket ændringer. Det gælder for eksempel de internationale migrationsstrømme (Rasmussen, 1997), den øgede vækstmæssige betydning af videnstrømme mellem lande (Bretschger, 1997) og selve dynamikken i den internationale arbejdsdeling. Netop på det sidste punkt har konsekvenserne af nutidens globalisering givet anledning til den nok kraftigste debat. I modsætning

til tidligere tiders globaliseringstendenser (Erhvervsministeriet, 1997) er der tegn på, at nutidens globale økonomi stiller byrdefulde og ukompenserede krav til de uddannelsesmæssigt dårligst udrustede dele af arbejdsmarkedet, med forsvundne arbejdspladser, sociale spændinger og polarisering i kølvandet. Derfor, siges det, er globaliseringen blevet for omfattende. Den bør aktivt modarbejdes og dens effekter neutraliseres (Rodrik, 1997).

For den forskningsmæssige behandling af disse kun delvis beslægtede emneområder har det fra tid til anden vakt bekymring, at der endnu ikke har udkrystalliseret sig nogen bred enighed om, hvad der i grunden skal forstås ved globalisering (Worthington, 1993; Dicken, 1994). Der findes strammere, der mener, at begrebet "globalisering" skal forbeholdes det afsluttende stadie i en lang proces, startende med "transnationale" aktiviteter, over "multinationale" og "internationale" for endelig at nå det "globale" stadie, hvor den overvejende del af især de økonomiske aktiviteter genereres og udnyttes på tværs af landegrænser. Andre har valgt at bruge begrebet "globalisering" som en beskrivelse af processen snarere end slutstadiet.

Dette er blot ét af punkterne, hvor bidragyderne til dette temanummer af *Politica* repræsenterer forskellige holdninger og standpunkter. Tilsammen giver artiklerne et indtryk af den bredde, der for tiden præger såvel analysen af, som holdningen til globaliseringsprocessen.

Nummeret indledes med Niels Henning Bjørns og Peter Brixens grundlæggende analyse af handelsmønstrenes udvikling de sidste 30-40 år. Konklusionen i artiklen er gennemgående positiv: Handel skaber velstand, og de omstillingsproblemer der opstår undervejs er næppe større i dag, end de altid har været.

I Peter Maskells bidrag fokuseres på de erhvervspolitiske og specialiseringsmæssige konsekvenser af globaliseringen for en lille åben økonomi som den danske. Der peges på, at selv om den hidtidige specialisering på lavteknologiske produktområder har været rimelig succesfuld, rummer det ingen garanti mod fremtidig polarisering og eksklusion af kortuddannede fra arbejdsmarkedet.

For Sven Bislev er det netop velfærdsstatens mistede muligheder, som især er urovækkende ved globaliseringen i dens nutidige gestalt. Globaliseringen mildner småstaternes generelle rammevilkår, men bidrager samtidigt aktivt til at skabe svage stater (jf. diskussionen i *Politica*, 29. årg., nr. 2, 1997).

Endelig viser Michael Møller og Niels Christian Nielsen, at de dynamiske bevægelser på det globale finansielle område mestendels består af hop på stedet. Deres artikel anlægger det lange tidsperspektiv og i den sammenhæng er nutidens åbne kapitalmarkeder blot overfladekrusninger på en hundredårig tendens.

Litteratur

- Bairoch, P. og Kozul-Wright, R. (1996). *Globalization myths: Some historical reflections on integration, industrialization and growth in the world economy*, United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) discussion paper 113, Geneva: UNCTAD.
- Bretschger, L. (1997). "International trade, knowledge diffusion and growth", *The International Trade Journal*, vol. 11, no. 3, pp. 327-348.
- Dicken, P. (1994). "Global-Local tension: Firms and States in the global Space-Economy", *Economic Geography*, no. 70, pp. 101-128.
- Erhvervsministeriet (1997). *Erhvervsredegørelse*

til tidligere tiders globaliseringstendenser (Erhvervsministeriet, 1997) er der tegn på, at nutidens globale økonomi stiller byrdefulde og ukompenserede krav til de uddannelsesmæssigt dårligst udrustede dele af arbejdsmarkedet, med forsvundne arbejdspladser, sociale spændinger og polarisering i kølvandet. Derfor, siges det, er globaliseringen blevet for omfattende. Den bør aktivt modarbejdes og dens effekter neutraliseres (Rodrik, 1997).

For den forskningsmæssige behandling af disse kun delvis beslægtede emneområder har det fra tid til anden vakt bekymring, at der endnu ikke har udkrystalliseret sig nogen bred enighed om, hvad der i grunden skal forstås ved globalisering (Worthington, 1993; Dicken, 1994). Der findes strammere, der mener, at begrebet "globalisering" skal forbeholdes det afsluttende stadie i en lang proces, startende med "transnationale" aktiviteter, over "multinationale" og "internationale" for endelig at nå det "globale" stadie, hvor den overvejende del af især de økonomiske aktiviteter genereres og udnyttes på tværs af landegrænser. Andre har valgt at bruge begrebet "globalisering" som en beskrivelse af processen snarere end slutstadiet.

Dette er blot ét af punkterne, hvor bidragyderne til dette temanummer af *Politica* repræsenterer forskellige holdninger og standpunkter. Tilsammen giver artiklerne et indtryk af den bredde, der for tiden præger såvel analysen af, som holdningen til globaliseringsprocessen.

Nummeret indledes med Niels Henning Bjørns og Peter Brixens grundlæggende analyse af handelsmønstrenes udvikling de sidste 30-40 år. Konklusionen i artiklen er gennemgående positiv: Handel skaber velstand, og de omstillingsproblemer der opstår undervejs er næppe større i dag, end de altid har været.

I Peter Maskells bidrag fokuseres på de erhvervspolitiske og specialiseringsmæssige konsekvenser af globaliseringen for en lille åben økonomi som den danske. Der peges på, at selv om den hidtidige specialisering på lavteknologiske produktområder har været rimelig succesfuld, rummer det ingen garanti mod fremtidig polarisering og eksklusion af kortuddannede fra arbejdsmarkedet.

For Sven Bislev er det netop velfærdsstatens mistede muligheder, som især er urovækkende ved globaliseringen i dens nutidige gestalt. Globaliseringen mildner småstaternes generelle rammevilkår, men bidrager samtidigt aktivt til at skabe svage stater (jf. diskussionen i *Politica*, 29. årg., nr. 2, 1997).

Endelig viser Michael Møller og Niels Christian Nielsen, at de dynamiske bevægelser på det globale finansielle område mestendels består af hop på stedet. Deres artikel anlægger det lange tidsperspektiv og i den sammenhæng er nutidens åbne kapitalmarkeder blot overfladekrusninger på en hundredårig tendens.

Litteratur

- Bairoch, P. og Kozul-Wright, R. (1996). *Globalization myths: Some historical reflections on integration, industrialization and growth in the world economy*, United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) discussion paper 113, Geneva: UNCTAD.
- Bretschger, L. (1997). "International trade, knowledge diffusion and growth", *The International Trade Journal*, vol. 11, no. 3, pp. 327-348.
- Dicken, P. (1994). "Global-Local tension: Firms and States in the global Space-Economy", *Economic Geography*, no. 70, pp. 101-128.
- Erhvervsministeriet (1997). *Erhvervsredegørelse*

- 1997, København.
- Hirst, P. (1997). *Globalisering, demokrati og det civile samfund*. Artikler i udvalg ved L.B. Kaspersen, oversat af H.J. Madsen og L.B. Kaspersen, København: Hans Reitzels Forlag.
- Maddison, A. (1995). *Monitoring the World Economy 1820-1992*, Development Centre Studies, Paris: OECD.
- Rodrik, D. (1997). *Has Globalization gone too far?*, Washington D.C.: Institute for International Economics.
- Rasmussen, H.K. (1997). *No Entry. Immigrations Policy in Europe*, København: Handelshøjskolens Forlag/Copenhagen Business School Press.
- Ricardo, D. (1817). "On foreign trade", Chapter VII i *On the principles of political economy and taxation*, London: Forlag: John Murray.
- Worthington, R. (1993). "Introduction: Science and Technology as a Global System", *Science, Technology and Human Values*, no. 18, pp. 176-185.